

גליון תתמד + ערש"ק פרשת כי תצא

לקראת שבת

עיונים וביאורים בפרשת השבוע

גדר שכר מצות שילוח הקן

שיטת הרמב"ם בדין נישואין לאחר מ"ת

התלמידים במועדי תשרי

מסע הבעש"ט הק' בליטא

קובץ זה יוצא לאור
לעילוי נשמת האי גברא רבא, רודף צדקה וחסד
זכה לפזר מכספו להדפסת תורת כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זי"ע
הרב החסיד ר' מאיר בהר"ר שמחה יצחק ע"ה זאיאנץ
ס. פאולו ברזיל
נלב"ע ביום ג' סיון ה'תשפ"א
תנצב"ה

* * *

ולזכות יבלחטו"א בניו הני לומדי ותמכי אורייתא, רודפי צדקה וחסד,
ראשונים לכל דבר שבקדושה ה"ה האחים החשובים
הרב החסיד ר' ישראל אפרים מנשה
והרב החסיד ר' יוסף משה
וכל בני משפחתם שיחיו
יהי רצון שיתברכו בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר,
ובהצלחה רבה ומופלגה בכל אשר יפנו, תמיד כל הימים

מכון אור החסידות	Or Hachasidus
סניף ארץ הקודש	Head Office
ת.ד. 2033	1469 President St. #BSMT
כפר חב"ד 6084000	Brooklyn, NY 11213
03-738-3734	United States
Likras@likras.org	(718) 534-8673

צוות העריכה וההגהה: הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי,
הרב מנחם מענדל זרוקמן, הרב צבי הירש זלמנוב, הרב שלום חריטונוב, הרב מנחם
טייטלבוים, הרב אברהם מן, הרב יצחק נוב, הרב מנחם מענדל רייצס, הרב אליהו שוויכה

פתח דבר

בעזה"ת.

לקראת שבת קודש פרשת כי תצא, הננו מתכבדים להגיש לקהל שוחרי התורה ולומדי, את קונטרס 'לקראת שבת' (גליון תתמד), והוא אוצר בלום בעניני הפרשה מתוך רבבות חידושים וביאורים שבתורת נשיא ישראל ומנהיגו, כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש צוקללה"ה נבג"מ זי"ע.

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים כאופן אמירתם, ואף עובדו מחדש ונערכו ע"י חברי המערכת, ולפעמים בעת העיבוד הושמט ריבוי השק"ט בפרטי הענינים והרחבתם עם המקורות כפי שהם מופיעים במקורם [ובפרט, במדור 'חידושי סוגיות', שמופיעים כאן רק עיקרי הדברים], ויש להיפך, אשר הביאורים נאמרו בקיצור וכאן הורחבו ונתבאר יותר ע"פ המבואר במקומות אחרים בתורת רבינו. ופשוט שמעומק המושג וקוצר דעת העורכים יתכן שימצאו טעויות וכיו"ב, והם על אחריות המערכת בלבד, ושגיאות מי יבין.

ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו בתוכן הענינים), וימצא טוב, ויוכל לעמוד בעצמו על אמיתת הדברים.

ויהי"ר שנוכה לקיום היעוד "כי מלאה הארץ דעה את ה'", ונזכה לשמוע תורה חדשה, תורה חדשה מאתי תצא, במהרה בימינו ותיכף ומיד ממש.

בברכת שבתא טבא
מכון אור החסידות

תוכן ענינים

ב. מקרא אני דודש.....

מדוע השמיט רש"י "שורים וחמורים" ו"מצות ציצית"?

האם שכר מצות שילוח הקן הוא גם שכר רוחני? / למה רק לגבי מצות מעקה הזכיר רש"י הכלל "מצוה גוררת מצוה"? / ביאור דברי רש"י על המשך מצות שילוח הקן, מעקה, כלאי זרעים וכלאי בגדים

(ע"פ לקטי שיחת ח"ס עמ' 133 ואילך)

ה. פנינים עיונים וביאורים קצרים.....

זכירה לשם מחי' (ע"פ לקטי שיחת ח"ד עמ' 91)

בין בעלי חיים למטלטלין (ענין בארובת לקטו שיחת ח"ד עמ' 86 ואילך)

ו. יינה של תורה.....

החובה והזהירות בהשפעה על הזולת

מעקה למידת הגאווה / עבודת האדם - עם עצמו ועם הזולת / כאשר משפיעים לזולת - יש להזהר ביותר ממידת הגאווה / חובה להשפיע על סביבתו ובכך לבנות "בית חדש" להשי"ת

(ע"פ לקטי שיחת ח"ד עמ' 137 ואילך)

ז. פנינים עיונים דרוש ואגדה.....

להציל את ה"שבוי" (ע"פ אגרת קודש ח"ב עמ' שבו ואילך)

פתרון לקרירות עמלק (ע"פ תורת מנחם חט"ו עמ' 149 ואילך)

ח. חידושי סוגיות.....

שיטת הרמב"ם בדין נישואין לאחר מ"ת

יפלפל בלשון הרמב"ם ריש הלי' אישות שראה להזכיר הא דלא הי' גדר קידושין לפני מ"ת / יסיק דבדבריו שם נטע יסוד לשיטתו לדינא בגדר נישואין וכניסה לחופה

(ע"פ לקטי שיחת ח"ג עמ' 30 ואילך)

ט. תורת חיים.....

התלמידים במועדי תשרי

י. דרכי החסידות.....

מסע הבעש"ט הק' בליטא

מקרא אני הדש

ביאורים בפשוטו של מקרא

מדוע השמיט רש"י "שורים וחמורים" ו"מצות ציצית"?

האם שכר מצות שילוח הקן הוא גם שכר רוחני? / למה רק לגבי מצות מעקה הזכיר רש"י הכלל "מצוה גוררת מצוה"? / ביאור דברי רש"י על המשך מצות שילוח הקן, מעקה, כלאי זרעים וכלאי בגדים

א. בפרשתנו (כב, ז) מצוה התורה על שילוח הקן, "שלח תשלח את האם ואת הבנים תקח לך", ומסיימת בשכר המצוה: "למען ייטב לך והארכת ימים". ופירש רש"י (שם), שבמצוה זו מדגישה התורה את שכרה בפרט, כיון שהיא "מצוה קלה שאין בה חסרון כיס", ולמדנו מזה "קל וחומר למתן שכרן של מצוות חמורות".

ובהמשך להדגשה זו על שכר המצוה, מפרש רש"י גם את המשך הפסוקים בענין זה. כי הנה, לאחר מצות שילוח הקן, ממשיכה התורה ומדברת על מצות מעקה – "כי תבנה בית חדש ועשית מעקה לגגך ולא תשים דמים בביתך כי יפול הנופל ממנו" (שם, ח); ואחר כך על מצוות הקשורות בזריעה וחרישה: "לא תזרע כרמך כלאים . . לא תחרוש בשור ובחמור יחדיו" (שם, ט-י); ואחר כך על מצות כלאי בגדים: "לא תלבש שעטנז צמר ופשתים יחדיו" (שם, יא).

ומפרש רש"י בסמיכות הדברים, וז"ל: "אם קיימת מצות שילוח הקן – סופך לבנות בית חדש, ותקיים מצות מעקה – שמצוה גוררת מצוה, ותגיע לכרם ושדה ולבגדים נאים. לך נסמכו פרשיות הללו" (שם, ח).

ב. והנה מקור דברי רש"י הוא במדרש תנחומא על אתר, וז"ל: "מצוה גוררת מצוה מנין? דכתיב 'כי יקרא קן צפור לפניך שלח תשלח' . . למען ייטב לך והארכת ימים'. אחריו מה כתיב? 'כי תבנה בית חדש' – תזכה לבנות בית חדש ולעשות מעקה. מה כתיב אחריו? 'לא תזרע כרמך כלאים' – תזכה לכרם ולזרוע שדה. מה כתיב אחריו? 'לא תחרוש בשור

לקראת שבת

ה

ובחמור' – תזכה לשורים וחמורים. מה כתיב אחריו? 'לא תלבש שעטנז' – תזכה לבגדים נאים מן צמר ולבגדים נאים מפשתים. מה כתיב אחריו? 'גדילים תעשה לך' – תזכה למצות ציצית. מה כתיב אחריו? 'כי יקח איש אשה' – תזכה לאשה ובנים".

ויש לדייק בהשינויים ששינה רש"י מדברי התנחומא:

(א) בתנחומא הזכירו גם את זה שהאדם זוכה לשוורים וחמורים, על יסוד הכתוב "לא תחרוש בשור ובחמור" – ורש"י לא הביאו.

(ב) בתנחומא המשיכו את סמיכות הפסוקים גם על הכתוב דמצות ציצית ("תזכה למצות ציצית"), וגם על הכתוב דכי יקח אשה ("תזכה לאשה ובנים") – אך רש"י למד שהסמיכות מסתיימת במצות "לא תלבש שעטנז צמר ופשתים יחדיו", ואילו המשך הפסוקים כבר אינו בהאי ענינא.

ויש לומר הביאור בזה – על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון:

זה שרש"י לא הביא שהאדם מתברך בשור וחמור – יש לומר, כי המציאות של שור וחמור טפלה היא ונכללת בברכת כרם ושדה, כי ענינם של שור וחמור הוא רק כשחורש עמהם וכו' [וראה שבת קיח, ב] שאמר רבי יוסי: "מימי לא קריתי לאשתי 'אשתי' ולשורי 'שורי' – אלא לאשתי 'ביתי' ולשורי 'שדי' וברש"י שם: "אשתי ביתי, שהיא עיקר כל הבית. ולשורי שדי, שהוא עיקר של שדה". והיינו, שרבי יוסי לא ראה במציאות ה"שור" ענין לעצמו, אלא רק כחלק מעבודת השדה. (וראה לקו"ש ח"ז ע' 176).

וזה שלא הכניס בסמיכות הפסוקים גם את הפסוק העוסק במצות ציצית [ובמילא גם המשך הענין ד"אשה ובנים"] – יש לבאר, כי רש"י למד שעיקר השכר הוא כפשוטו, "למען ייטב לך" בגשמיות; ולכן:

כל הפסוקים העוסקים בענינים ומעלות גשמיות מהווים המשך למצות שילוח הקן, שהאדם זוכה לכל הדברים הגשמיים בזכות המצוה [ורק שב"בית חדש" יש גם את הזכות דמצות מעקה בנוסף לשכר הגשמי של עצם הבית החדש];

אולם הפסוק העוסק במצות ציצית, הרי כיון שאין בזה תוספת שבח ומעלה בגשמיות, כי אין בגד העשוי מארבע כנפות (וחייב בציצית) יותר יפה ומשובח מאשר בגד העשוי משלוש כנפות (ופטור מציצית) – [ותירה מו: הרי השבח דבגדים נאים נלמד כבר מהפסוק הקודם, שבו מדובר על "צמר ופשתים"] – על כרחך שאינו שייך (בדרך הפשט) לסמיכות הכתובים שענינה (בעיקר) שכר מצוה בגשמיות.

ג. אמנם מה שצריך ביאור הוא, למה דוקא בנוגע לבית חדש הזכיר רש"י בנוסף לשכר הגשמי גם "ותזכה למצות מעקה שמצוה גוררת מצוה", ואילו בנוגע להמשך הפסוקים הזכיר רש"י רק את השכר הגשמי, "ותגיע לכרם ושדה ולבגדים נאים", ולא הזכיר גם את זכות המצוות שבהם – "ותקיים מצות לא תזרע כרמך כלאים, לא תחרוש בשור ובחמור יחדיו, לא תלבש שעטנז"!

ויש לומר בזה:

(א) בפשטות – שילוח האם היא מצות עשה וגוררת אחריה מצות עשה, מה שאין כן הציוויים שלאחרי זה הם לא תעשה. [ולפי זה יובן גם זה שבתנחומא הזכיר רק מצות ציצית שהיא מצות עשה].

(ב) ובעומק יותר (אליבא דרש"י): בדרך הפשט, קיום מצוה אחת גורר אחריו רק מצוה כזו שהיא דומה למצוה הראשונה. ולכן מצות שילוח הקן גוררת אחריה דוקא מצות מעקה, כי מצוות אלו דומות זו לזו, ובשני פרטים:

ראשית כל, אדם מחוייב במעקה כשבונה בית לעצמו דוקא, כשם שאדם חייב בשילוח הקן רק כשלוקח את הבנים לעצמו ("ואת הבנים תקח לך").

ועוד זאת: הטעם לעשיית מעקה הוא כדי להיזהר מאכזריות ("ולא תשים דמים בביתך"), וכן בשילוח הקן מתבטא (בדרך הפשט) שלילת האכזריות, שלא לקחת האם בעודה על בניה.

אולם אין שום דמיון בין המצוה של שילוח הקן לזריעת כלאים, חרישה עם בהמות מסוגים שונים או לבישת שעטנז. שכן הן אינן נוגעות דוקא לאדם העוסק ברכוש שלו, וכן הן אינן קשורות למניעת אכזריות. ולכן רש"י אומר שמצות שילוח הקן גוררת אחריה (רק) את השכר הגשמי של רכישת הענינים הללו, ולא אומר שהיא גוררת גם את קיום המצוות הללו.

זכירה לשם מחי

זכור את אשר עשה לך עמלק ג' תמחה את זכר עמלק
(כה, יז-ט)

בהא דנצטווינו למחות שם עמלק, מצינו, דמלבד מה שנכלל בזה החיוב להשמיד זרעו, מחייבת התורה להשכיח שמו של עמלק, וכמו שמצינו בזה לדינא אף בזמן הזה ד"כשמזכיר הקורא שם המן ובניו מנקשין התינוקות באבנים או בלוחות עץ שבידם וכתוב בהם שם המן ובניו וע"י הניקוש הם נמחקים" (בית יוסף סי' תר"צ ד"ה כתב הא"ח).

ולכאורה קשה בכללות ציווי זה להשכיח שם עמלק, איך יתאים לזה מה שבתורה עצמה נזכר עמלק בכמה פרשיות, ועד שנצטווינו אף ב"זכור את אשר עשה לך עמלק".

ועל כרחנו לומר שיש כאן גדר מיוחד, דמה שנאסרה זכירתו היינו זכירה לשם זכרון, אמנם מחוייבת זכירתו לשם מחיית שמו, דלאו מגדר זכירה היא זכירה זו. כלומר: כשאדם משאיר חי אדם מזרע עמלק או בעל חיים שנקרא שם עמלק עליו - יש בזה איסור כי משאיר "זכר" חיובי לעמלק; אולם כשהתורה כותבת "זכר עמלק" - יש בזה מצוה, כי כל מטרת הזכירה היא להדגיש שלילתו.

ומודגש במנהג הנ"ל שנוהגין לכתוב מלכתחילה שמו של עמלק על עצים ואבנים, דליכא בזה גדר איסור זכירתו, כיון שמקיים זה רק כדי למחותו, ואי אפשר לו לקיים מחייתו מבלי שיזכרהו תחילה, שיהי אצלו "זכר עמלק" ויוכל למחותו.

[ולהעיר, דע"פ גדר זה צ"ע לענין הגונב מן העני על מנת שעיי"ז יתחייב לשלם לו תשלומי כפל ויתרבה ממנו, במקום שיודע שלא יקבל ממנו העני בדרך אחרת (ב"מ סא, ב. ובנ"ב). ועד"ז יש לעיין בקונה חמץ בפסח ע"מ שיקיים בזה חיוב "תשביתו" (עיין בזה תוס' פסחים (כט, סע"ב). משנה למלך (ריש הל' חו"מ). ועוד]. ועד"ז בעושה

עבודה זרה ע"מ לקיים "אבד תאבדון" (ראה סהמ"צ להרמב"ם מל"ת ב, שהזהירנו מעשות ע"ז לעבוד. ועד"ז בחינוך (מצוה כז) וברמב"ן - הובא בחינוך שם). ואכ"מ].

בין בעלי חיים למטלטלין

תמחה את זכר עמלק

מאיש ועד אשה, מעולל ועד יונק, משור ועד שה, שלא יהא שם עמלק נזכר אפילו על הבהמה, לומר בהמה זו משל עמלק היתה (כה, יט, רש"י)

לכאורה יוקשה, הרי "שמו של עמלק" נזכר לא רק על בעלי חיים, אלא גם על בתיים, שדות וכרמים וכיו"ב, וא"כ מדוע הביא רש"י רק בעלי חיים, ולא הזכיר שאר נכסי עמלק?

ויש לומר הביאור הזה:

בהמשך דבריו מגדיר רש"י את הציווי למחות זכר עמלק (לפי המתבאר מפשטות הכתובים, כדרכו לפרש "פשוטו של מקרא") שהוא שלא יאמרו על הדבר "זו משל עמלק היתה". והיינו, שאין הציווי להשמיד את כל מה ששייך לעמלק אלא שלא יהי" שם עמלק נזכר על הנכסים, ואם נשתנה החפץ באופן ששם עמלק אינו נזכר עליו כבר אין ציווי להשמידו.

ועפ"ז מובן מה שהביא רש"י בעלי חיים בלבד, כי בבהמה א"א לעשות שינוי גמור באופן שלא יהי ניכר כלל מציאותה הקודמת. ולכן, גם כאשר תצא הבהמה לרשות בעלים חדשים יישאר עלי" רושם מהבעלים הראשונים. ובמילא, גם כאשר תעבור בהמת עמלק לרשות ישראל, מכיון שא"א לשנותה שינוי גמור, עדיין יאמרו עלי" "זו משל עמלק היתה".

אך בנכסים אחרים, מאחר שאפשר הדבר שכאשר יעברו לרשות אחרת יעשו בהם הבעלים החדשים שינוי גמור, לכן תיכף כאשר עוברים רשות אין בטבע האדם לומר עליהם "זו של אדם אחר היי", כי בשינוי רשות כבר אפשר שישתנו לגמרי, ולא יישאר עליהם רושם מהבעלים הראשונים. ולכן בנכסים אחרים, כאשר עוברים לרשות אחרת, אין נזכר שמו של עמלק עליהם, ואין ציווי להשמידם.

הכבוד מודפס
לעילוי נשמת
דורות ה' יהודה לייב ב"ד
מרדכי אברהם ישעיהו
ע"ה נרנר
מבור ב"ק אוטור י"ע
נלב"ע י"ד ניסן ה'תשפ"ג
הנעבה

החובה והזהירות בהשפעה על הזולת

מעקה למידת הגאווה / עבודת האדם – עם עצמו ועם הזולת / כאשר משפיעים לזולת – יש להזהר ביותר ממידת הגאווה / חובה להשפיע על סביבתו ובכך לכנות "בית חדש" להשי"ת

על הציווי בפרשתנו (כב, ח) "כי תבנה בית חדש ועשית מעקה לגגך", הובא בספרי: "בית – לרבות היכל", והיינו שהמעקה שהי' עשוי על גג היכל בית המקדש (מדות פ"ו מ"ו. רמב"ם הל' בית הבחירה פ"ד ה"ג), לא הייתה מטרתו רק לנוי וכיו"ב, אלא הי' בו גם משום קיום חיוב "ועשית מעקה לגגך".

ידועה בזה הקושיא (ראה ספרי דבי רב ועוד), הלא בית הכנסת ובית המדרש פטורים המה מחובת עשיית מעקה, וכדרשת רז"ל (חולין קלו, א) "גגך . . למעוטי בתי כנסיות ובתי מדרשות", ומדוע נשתנה דינו של ההיכל שיהא מחויב במעקה?

ויש לבאר התוכן הפנימי בעניין "המעקה" בעבודת האדם לקונו, שעל פי זה יובן מדוע צריכים ל"מעקה" דווקא בעבודה המשולה ל"בית המקדש", אך בעבודת "בתי כנסיות ובתי מדרשות" אין צורך ב"מעקה" רוחני (כאן הובא רק הביאור בפנימיות העניינים, וראה במקור הדברים ששקו"ט באריכות בתירוץ הדברים ע"פ הפשט).

מעקה למידת הגאווה

בביאור מצוות מעקה בדרך הפנימיות כתב השל"ה (חלק תושב"כ סוף פרשתנו. וראה בס' אור תורה לה"מ ממעורייטש בפרשתנו עה"פ. ועוד): "מצאתי רמז, גג הוא גבוה ורומז שיעשה גבול לגאווה, ואם לאו משם תהי' נפילתו – כי יפול הנופל ממנו".

והיינו שתוכן מצוה זו ברוחניות, הוא שעל האדם לצמצם ולכנות "מעקה" וגבול למידת הגאווה שבו המשולה ל"גג" שהוא גבוה ומתנשא. ובאם לא יבנה "מעקה" להתנשאותו,

הרי הגאווה יכולה להביאו לנפילה רוחנית ח"ו, וכידוע (ראה אור התורה מגלת אסתר עמ' רצא. ועוד) ששורש כל הנפילות הרוחניות הוא במידת הגאווה והחשבת האדם את מציאותו.

והנה יכול האדם לטעות ולחשוב, אשר במה דברים אמורים שצריך לעשות "מעקה" לגאוותו, כאשר מדובר בגאווה פשוטה, שהאדם מחשיב את עצמו למציאות חשובה, שאז צריך הוא להנמיך ולבטל עצמו, בכדי לא ליפול ברוחניות.

אך כאשר מדובר בגאווה דקדושה, אין כל חיסרון בדבר, ואדרבא מדרכי העבודה הוא ש"ויגבה לכו בדרכי ה'" (דברי הימים ב יז, 1), ואמרו חז"ל (סוטה ה, ב ובפרש"י) ש"תלמיד חכם צריך שיהא בו אחד משמונה שבשמינית (מעט גאווה)", וא"כ בגאווה כזו אין חשש נפילה, וממילא אין צריך לבנות מעקה למידת הגאווה.

ובכדי לשלול טעות זו מלמדנו הספרי אשר "מעקה" צריך להיות בכל "גג" וגאווה, ו"לרבות היכל" – שגם בגג בית המקדש וקדש הקדשים, שמורה ומרמז על גאווה והתנשאות שהיא חלק מעבודת הבורא ית"ש, הנה גם שם צריך להיות ה"מעקה" והזהירות שלא ליפול כתוצאה ממידת הגאווה.

דגם כאשר עולה האדם דרגא אחר דרגא בעבודת השי"ת, עליו לזכור תמיד אשר "כלים הנגמרים בטהרה – צריכים טבילה לקודש" (משנה חגיגה כ, ב. וראה באור התורה ויקרא (כרך ב) דרושים לפסח ע' תנה), דגם כאשר מתעלה האדם בעבודתו גבוה מעל גבוה ומחשב בליבו אשר הוא כבר "כלי" שלם ומושלם, ש"נגמר בטהרה", הרי עומדים ואומרים לו שאם רוצה הוא להגיע לדרגת "קודש" הרי הוא צריך "טבילה" – שראוי לו להיות ב"ביטול" – אותיות "טבילה" (אלא שנתחלף הוי"ו בה"א – ראה סידור עם דא"ח עמ' קנט, ד), ורק אז יוכל להגיע לדרגת "קודש".

עבודת האדם – עם עצמו ועם הזולת

ומעתה יש לתמוה תמיהה רבה: אם חובת "מעקה" חלה על כל "גגין" וגאוות השייכים אצל בני אדם, ואפילו בגג קדשי הקדשים – בדרגות הנעלות ביותר, הכיצד אמרו רז"ל שבתי כנסיות ובתי מדרשות פטורים הם ממצוות מעקה, והלא כאמור, גם במילי דשמיא יש להיזהר ולבנות "מעקה" למידת הגאווה, ומה נשתנה בית הכנסת ובית המדרש אשר בו אין חוששין ש"יפול הנופל" כתוצאה ממידת הגאווה?

אלא שגם בעסקי הקדושה עצמם יש חילוק בין עבודת "בתי כנסיות ובתי מדרשות" לעבודת "בית המקדש":

"בתי כנסיות ובתי מדרשות", הם עבודת התפילה ולימוד התורה, שבהם פורש האדם מהבלי העולם, ומתעסק עם עצמו להתקדש ולהתקרב אל השי"ת.

ולעומת זאת, "בית המקדש" מרמז על כללות עבודת האדם, שהיא לא רק עבודה עם עצמו, אלא גם ההתעסקות בכירור וזיכוך העולם והשפעה על הסביבה להאירה באור

התורה ומצוותי', ואדרבא, אחת העבודות העיקריות ביותר בבית המקדש היא עבודת הקרבנות, שמשמעותה הרוחנית היא להעלות לזכך ולקדש את הבהמה הגשמית, והכהנים והבעלים האוכלים חלקם בקרבן נוטלים חלק ב"עבודת הבירורים" וההעלאה והזיכוך של גשמיות העולם.

ועל זה הדרך, ה' כללות עניין המקדש להאיר אורו על כל העולם כולו, שלכן היו חלונות בית המקדש "שקופים אטומים" – "צר שבחלון היו מבפנים והרחב שבחלון מותר כלפי חוץ, להוציא אורה לעולם", שמבית המקדש ה' יוצא אור הקדושה לעולם, ומשם יוצאת "עדות" לכל באי עולם "שהשכינה שורה בישראל" (מנחות פו, ב ובפרש"י).

וא"כ, בעבודת האדם, מורה ענין ה"בית המקדש" על עבודת האדם עם הסביבה להאיר את זולתו, לקרבם ולקדשם.

ונמצא ש"בתי כנסיות ובתי מדרשות" מורים על עבודת האדם עם עצמו, ו"בית המקדש" מרמז על עבודת האדם עם זולתו ועם העולם שסביבו.

ומעתה מובן מדוע בתי כנסיות ובתי מדרשות פטורים המה מחובת מעקה, כי כאשר פרוש האדם מענייני העולם ועוסק בעבודתו בינו לבין קונו, יש פחות לחשוש מנפילה, שהרי שרוי הוא במצב מרומם ונעלה, ולכן אין עליו חובה לבנות מעקה למידת הגאווה לשמר מפני נפילה.

אך כאשר יוצא האדם מעבודתו הפנימית, ומתעסק עם הזולת להשפיע עליו ולהעלותו, קיים החשש מפני נפילה רוחנית, כאשר יתבאר לקמן, ולכן יש לעשות "מעקה" למידת הגאווה, שהיא שורש ומקור לכל הנפילות, ובכך לוודא שלא "יפול הנופל ממנו".

כאשר משפיעים לזולת – יש להזהר ביותר ממידת הגאווה

פרשת מעקה ברוחניות מדברת היא כאמור באדם העובד עם זולתו להאירו באור התורה והמצווה, שזהו מ"ש "כי יפול הנופל ממנו" שקאי על אדם אחר וכדלעיל, וכך הוא ביאור הכתוב:

"כי תבנה בית חדש" – כאשר לא מסתפק האדם בעבודתו עם עצמו בתורה ותפילה, אלא ממלא גם שליחותו ותפקידו בהשפעה על זולתו ובירור העולם, ובכך בונה הוא "בית" חדש להשי"ת – סביבה המוארת באור התורה ומצוותי' (בהבא לקמן ראה בהרחבה בלקוטי שיחות חיי"ט עמ' 208 ואילך).

"ועשית מעקה לגגך" – יש להיזהר ממידת הגאווה, ולבנות "מעקה" – למעט בהרגשת חשיבות עצמו ובגאוותו.

"כי יפול הנופל ממנו" – כאשר עוסקים בקירוב יהודים לאבינו שבשמים, אך עוסקים בזה מתוך גאווה, הרי לא זו בלבד שזהו פגם בעבודתו, אלא זה עלול לגרום לנפילתו של היהודי שעליו הוא משפיע. דכאשר הוא משפיע על הזולת בדברים היוצאים מן הלב, ללא

פניות אישיות וכדומה, הרי בוודאי יכנסו הדברים אל לב השומע ויפעלו פעולתם. אך אם דבריו מעורבים בגאווה, הנה בנוסף לזה שהדבר מפריע לקירוב הזולת, הרי יכול הדבר לגרום להיפך לגמרי – "יפול הנופל", שגאוותו עלולה לרחק ח"ו את השומע ולהפילו לגמרי.

ויתירה מזה: "הנופל" הוא כדרשת חז"ל (שבת לב, א. הובא בפרש"י עה"פ) "ראוי זה ליפול מששת ימי בראשית", והיינו שמיידי ביהודי שאיתו מתעסק האדם להעלותו ולהגביהו, שהוא כבר נמצא במצב של "נופל", ועל כך מזהירה תורה שאם בעת העבודה יערב המשפיע את גאוותו והחשבת עצמו, יכול הנופל רח"ל ליפול עוד יותר ממה שהי' קודם.

דאדם שהוא איש ישר הולך, יודע הוא לברור החלק הטוב והאמת שהם דברי תורה, מתוך הפסולת שהיא הגאווה שבדבריו של המשפיע ומלמד, אך אותו אדם הנמצא במצב של "נופל" אינו יודע להבחין בכך, ויכול הוא ליפול עוד ח"ו מה"גג" – הגאווה של המשפיע, ולכן חובה על המשפיע לבנות "מעקה" ל"גגו".

חובה להשפיע על סביבתו ובכך לבנות "בית חדש" להשי"ת

והנה האדם כאשר יעשה חשבון בנפשו, עלול הוא לחשוב אשר מוטב שלא יתעסק כלל בעבודת "בנין בית חדש" – להשפיע על סביבתו ולהאירה באור הקדושה, כאשר יודע בנפשו כי לוקה הוא במידת הגאווה ובהחשבת עצמו, ואינו בטוח שיצליח לבנות "מעקה" כדבעי, ואם כן, מי יודע אם כדאי הוא הדבר לגשת אל העבודה הלזו, כאשר קיימת הסכנה ש"יפול הנופל ממנו" מחמת ה"גג" והגאווה שלוקה בהם, ונמצא מזיק יותר משמועיל?

ועל כך מקדים הכתוב ומצווה (ובאופן של ברכה כמבואר בפרש"י) "כי תבנה בית חדש", שיהודי צריך לילך ולבנות "בית" להקב"ה וסביבה של יהדות במקום הזקוק לכך, ואין להסתמך בזה על עבודתם של אחרים הפועלים בעניינים אלו, כי כל אחד ואחד מחויב לבנות "בית חדש", הקב"ה נותן לכל אחד מבני ישראל חלק בעולם שהוא צריך לבררו ולקדשו ולחדש מקום נוסף שבו ישרה השי"ת.

וכאשר פוגש הוא יהודי אחר ורואה שיכול הוא להשפיע עליו ולהעמידו בקרן אורה, הרי ההשגחה העליונה היא זו שסייבה את פגישתו עמו, והרי זו הוכחה לכך שאותו יהודי קשור אליו, והוא מחויב להתעסק עמו להאירו באור התורה והמצווה.

והגם שחושש הוא ממידת הגאווה – "גגך", שיכולה היא ח"ו להביא לכך שאותו יהודי שנמצא במצב של "נופל" מעיקרא יוסיף בנפילתו מחמת הגאווה שבמשפיע, מכל מקום מחויב הוא להתעסק עמו, שהרי וכי משום שהמשפיע לוקה במידת הגאווה צריך המושפע להפסיד? מדוע תחסר אצלו ההתעלות שקבע הקב"ה שיקבל מהמשפיע?

אלא אדרבא, "לא אתה בן חורין ליבטל ממנה" (לשון המשנה אבות פ"ב מט"ו), ומחוייב המשפיע להתעסק בבניין ה"בית חדש", ויחד עם זאת לבנות "מעקה" – להנמיך עצמו ולצמצם גאוותו, באופן שיהי' ה"נופל" מוגן מהסכנה ש"יפול" מן ה"גג".

פתרון לקרירות עמלק

אשר קרך בדרך
(כה, יח)

איתא במדרש ש"קרך" הוא מלשון קרירות
(תנחומא סוף פרשתנו). ויש לפרש משמעות קרירות
זו:

כאשר בני ישראל הלכו למתן תורה, ורצו להכריז נעשה קודם לנשמע, הן אם יבינו והן אם לאו, יקיימו מה שישמעו - בא עמלק ופעל קרירות. עמלק לא טען שלא ילכו ח"ו לקבל את התורה, שהרי גם הוא היה נכד של אברהם ויצחק, אבל לא הסכים על הנהגת יעקב "איש תם וישוב אהלים" (תולדות כה, כז). טענתו היא: "ישוב אהלים", ללמוד תורה - הוא מסכים, אבל "איש תם", לא לשאול תחילה במה המדובר ומה ידרשו ממנו, אלא נעשה קודם לנשמע - על זה אינו מסכים.

הוא מתנהג לפי הסדר של עשו, "איש יודע ציד" - הוא מבין, הוא מחשב כמה מסוגל הוא לצוד ולהכיל, הוא משער את כחותיו ואת שכלו כמה ילמד וכמה יקיים. הנהגתו היא בסדר של נשמע ונעשה, לכל לראש לשמוע ולהבין, ורק אז יוכל לשער אם יוכל לעשות זאת אם לאו.

ואדרבה - טוען הוא - כיון שהתורה היא אמת, ואמת כזו שמחוייבת על פי שכל, אם כן, מה זה משנה למעשה אם יקדים נעשה לנשמע או להיפך; באיזה אופן שיהיה, גם אם יקדים נשמע לנעשה, יבוא בודאי ל"נעשה", כיון שזהו דבר המחוייב על פי שכל.

על כך הבהירה התורה, שידעו, שע"י ההנהגה של "יודע ציד", באים ל"איש שדה", שיוצאים ועוזבים את ה"אהלים", אהלי שם ועבר. אלא חייבים להתנהג בדרכו של יעקב איש תם, ואז הולכים בדרך הנכונה, כדברי הגמרא (שבת פה, סע"א ואילך) על הפסוק "תומת ישרים תנחם", שאלו שלא מסכימים עם הסדר של "עמא פזיזא", וטוענים שהתורה ענינה שכל, ולא צריכים לצאת מהגדרים, אלא צריכים לגשת מתוך סדר, נשמע ואחר כך נעשה - אזי סוף-כל-סוף "סלף בוגדים ישדם" ר"ל, והדרך הנכונה היא רק על ידי הליכה בתמימות - "תומת ישרים - תנחם".

להציל את ה"שבוי"

כי תצא למלחמה על אויבך ונתנו ה' אלקיך בידך
ושבית שבוי
(כא, י')

יש לבאר כתוב זה בעבודת האדם לקונו:

כי תצא למלחמה על אויבך - "אויבך" לשון רבים, מורה על שני אויבים. האויב בעניני הגוף, והאויב בעניני הנשמה שהוא היצר הרע. וא"כ, "כי תצא למלחמה" קאי גם על מלחמת היצר. ומורה הכתוב שגם בעת היציאה למלחמה, עוד לפני עריכת המלחמה בפועל, צריכה היציאה להיות באופן של "על אויבך", ויש להרגיש עליונות על ה"אויבים", כי יודעים אשר ה' אלקיכם ההולך לפניכם.

ונתנו ה' אלקיך בידך ושבית שבוי: כאשר היציאה היא באופן כזה, אזי לא רק שנותן ה' את היצר הרע "בידיך", אלא עוד זאת שגם מה שהיה כבר בשבי ניצל מידם.

וענין זה הוא בכמה אופנים:

יש מי שעבר עבירות כפשוטן, ואזי ע"י התשובה הנה לא רק שמכאן ולהבא הוא שולט על היצר, ומקיים רק מצוות, אלא גם הזדונות - "שבי אויבך", נעשים לו זכויות.

למעלה מזה, ישנו מי שנכשל רק בתאוות היתר, אך עי"ז "יורד חיות [הדבר שנתאוה לו] כו' שבקרו ונכלל לפי שעה ברע גמור" (תניא פ"ז), ובעת נצחון המלחמה הנה לא רק שמכאן והלאה מתגבר על עצמו שלא להכשל בתאוות, אלא גם "שבי אויבך" כזה - החיות שנכלל ברע גמור - עולה לקדושה.

למעלה מזה, גם מי שלא נכשל בתאוות היתר, הנה נפש החיונית של כל אדם הרי היא מ"קליפת נוגה" (תניא פ"א) ולא מקדושה, אך בנצחון "מלחמה" זו, הרי "גם כח נפש החיונית שבגופו ממש שמקליפת נוגה נתהפך מרע לטוב ונכלל בקדושה" (תניא פל"ה).

[וראה עוד אופנים נעלים ב"שבית שבוי" במקור הדברים].

הרב משה
לעזרז נשמת
הרב שמואל ביר כהן
שמואל דוד הלוי ע"ה
רייבשיק
נפטר ב' כסלו התשפ"ב

שיטת הרמב"ם בדין נישואין לאחר מ"ת

פולפל בלשון הרמב"ם ריש הל' אישות שראה להזכיר הא דלא ה' גר קידושין לפני מ"ת / יסיק בדבריו שם נטע יסוד לשיטתו לדינא בגדר נישואין וכניסה לחופה

ואח"כ תהי' לו לאשה שנאמר (פרשתנו כב, יג) כי יקח איש אשה ובא אליי", וממשיך לאח"ז בביאור דין קידושין ו"ליקוחין" אלו שציותה תורה. ולכאורה צ"ע טובא, אמאי הקדים הרמב"ם כאן תיאור גדר האישות שקודם מ"ת, ולא התחיל בדין אישות שלאחר מ"ת: "אם ירצה האיש לישא אשה צריך לקנות אותה תחלה כו' ואח"כ תהי' לו לאשה כו'". ומאי נפק"מ להלכתא אחר מ"ת.

ובפשטות נראה דנפק"מ לדין אשת איש בכך נח שלא ניתנה לו תורה (וחייב בא"א מדין ז' מצוות דילהו), דבייחוד בעלמא הוא אשתו, וכמו שהביא המגיד משנה כאן נפקותא זו. אבל לכאורה אין זה טעם להביא ענין זה בריש הל' אישות,

בגדר כניסה לחופה, שעל ידי הכניסה בה נעשית נשואה (ולא מקודשת בלבד), מצינו כמה שיטות, אם היינו שמתייחד עמה דוקא או שרק מביאה לביתו או שדי אף במה שפורסין סודר על ראשה כו', וכמבואר כ"ז בשו"ע אה"ע ר"ס נה וברמ"א שם. והנה, הרמב"ם פסק בריש פ"י מהל' אישות שכניסה לחופה היינו יחוד דוקא, "שיביא אותה לתוך ביתו ויתיחד עמה ויפרישנה לו". ונראה לבאר יסודו בזה ע"פ העיון בדבריו ריש הל' אישות, וז"ל: "קודם מתן תורה ה' אדם פוגע אשה בשוק אם רצה הוא והיא לישא אותה מכניסה לתוך ביתו ובוועלה בינו לבין עצמו ותהי' לו לאשה. כיון שנתנה תורה נצטוו ישראל שאם ירצה האיש לישא אשה יקנה אותה תחלה בפני עדים

"אשתו" במובן הפשוט, ש"לא נבעלה ו(אפילו) לא נכנסה לבית בעלה" [וזהו שהדגיש דקודם מ"ת הדרך היחידה ליצור גדר אישות היתה רק ע"י שחיים יחד כבעל ואשה], ורק ציווי התורה יצר מציאות של "ליקוחין" העושים את האשה לאשת איש [ונפק"מ בב"נ, שאם קנה אשה בא' מדרכי הקנינים לשם אירוסין כו' - לא פעל כלום ועדיין היא פנוי', וכמבואר להדיא בהל' מלכים פ"ט]. וכבר הארכנו בגדר זה במקום אחר (לקו"ש ח"ל ע' 243 ואילך). ומעתה יש לבאר דס"ל להרמב"ם שעיקר חידוש התורה בענין אישות דישאל הוא רק בגדר קידושין, שכל גדר ליקוחין אלו נתחדש ע"י ציווי התורה, אבל בענין הנישואין לא נשתנו מהות וגדר האישות מכפי שהי' קודם מ"ת. דענין הנישואין עצמם הוא המציאות דחיי אישות, בלשון הרמב"ם "מכניסה לתוך ביתו כו' ותהי' לו לאשה", ובזה אין שינוי (עיקרי) בין קודם מ"ת ללאחר מ"ת.

וזהו שדייק הרמב"ם בלשונו "כיון שנתנה תורה נצטוו ישראל שאם ירצה האיש לישא אשה יקנה אותה תחלה כו' ואח"כ תהי' לו לאשה", והולך ומפרט ענין "ליקוחין" אלו, והיינו ד"לישא אשה" הוא דבר שפירושו גלוי וידוע לנו ולא בזה הוא חידוש התורה, רק חידוש התורה הוא דהרוצה לעשות מעשה זה ד"לישא אשה" יקדים לעשות "ליקוחין" שחידשה תורה. וזה גופא הטעם שהקדים הרמב"ם ע"ד סדר ענין האישות "קודם מ"ת", דבזה לא רק הקדים לבאר שיש חידוש בגדר קידושין של ישראל (כנ"ל), אלא גם כדי לבאר ולהודיע שם נישואין (גם עתה

דמיירי בדין אישות דישראל, וטפי הי' לו להביאו בהל' מלכים דמיירי בדיני בני נח. וכמעשהו לענין גירושין, שבריש הל' גירושין ביאר רק דין גירושין דישראל, ורק בהל' מלכים פ"ט מבאר דין גירושין דב"נ. ועל כרחק דבנוד"ד יש נפק"מ גם לישראל].

והנראה בזה בהקדם עוד דיוק בדבר, דצע"ק הא דבריש הל' אישות ביאר הרמב"ם רק ענין הקידושין ואילו דין נישואין לא הזכיר עד ריש פרק י', ולכאורה הו"ל לבאר שם "נישואין" תיכף בריש הל' אישות, ביחד עם ביאור שם קידושין ואירוסין, שהרי "נישואין" הוא דין בתורה הנוגע לכמה הלכות דשאני ארוסה מנשואה. ואדרבה, קידושין הלא הם תחילת מצות הנישואין, ובאירוסין בלא נישואין ודאי לא השלים המצוה עדיין (כמובא בכס"מ כאן מתשובת ר"א בן הרמב"ם), ותמוה ביותר שלא ביאר ענין הנישואין תיכף בריש הל' אישות.

וי"ף דהקושיות מיושבות זו בחברתה. כי מתוך הקדמת הרמב"ם גבי קודם מ"ת מתבאר כבר כאן ענין הנישואין לשיטתו. ובהקדים דהנה מהקדמה זו עולה חידוש הגדר שבקידושין שלאחר מ"ת, והוא דבדבריו כאן ר"ל שמדובר בגדר ליקוחין שלא הי' שייך קודם למ"ת, כי אין פירוש גדר "אשת איש" שע"י הקידושין שהאשה קנוי' לבעל כחפץ הנקנה לאדם, אלא היינו שאשה זו ואיש זה הם כמו מציאות אחת שנעשית ע"י זוג, ובאמת לולא ציווי התורה שהאדם "יקנה אותה תחלה" אין מקום לליקוחין שבכחם לפעול שיחול על האשה שם "אשת איש" כל זמן שאינה

בהגדרת כניסה לחופה, "שיביא אותה לתוך ביתו ויתיחד עמה ויפרישנה לו", שהרי זה קרוב מאד לתיאור האישות דקודם מ"ת, ש"מכניסה לתוך ביתו ובוועלה כו". והיינו לפי שס"ל להרמב"ם שדין נשואה שלאחרי מ"ת הוא הוא ענין הנישואין שקודם מ"ת, דהיינו המעשה דחיי אישות, ולכן כדי שיחול על האשה שם "נשואה" ע"י חופה ה"ז שווה לדרך הנישואין שקודם מ"ת.

[ואע"פ שיש נפק"מ בין נישואין דקודם מ"ת ונישואין לאחרי מ"ת, דקודם מ"ת צ"ל חיי אישות ממש, "בוועלה כו", ואילו בישראל לאחרי מ"ת מספיק ייחוד בלבד להשוותה נשואה (כמ"ש הרמב"ם בפ"י) - הרי נוסף לזה שגם ענין היחוד לשם אישות הוא גופא כמו מעשה אישות (עיין היטב במש"כ בהל' גירושין פ"י הי"ח, ובמ"מ להל' אישות פ"ג ה"ה), הרי כבר כתב הרמב"ם (בפ"י סם) שיחוד זה צ"ל ראוי לבעילה דוקא (ולא נדה), ולדברינו מחזור היטב טעמו, כי זהו כל גדר ענין הנישואין, חיי איש ואשה, ולהכי צ"ל יחוד הראוי לחיי אישות].

לאחר מ"ת), שהוא עיקר ענין האישות, וכנ"ל דמדבריו גופא נתבאר לנו דין נישואין שלאחר מ"ת - שהוא כמו נישואין שלפני מ"ת. הרי שלא השמיט כלל בתיאור שם נישואין, ובזה התחיל כל הל' אישות.

וישוב מוכן היטב החילוק בין ל' הרמב"ם באישות לל' בגירושין (כי הקדמתו כאן אין להצדיקה רק משום הדגשת הגדר דקידושין שנתחדש במ"ת, דא"כ מאי שנא מגירושין שלא הקדים גדר הגירושין דלפני מ"ת, אף שגם בגירושין שאני גדרן בישראל מבב"נ, מחמת שגדרן אינו שוה באישות, וגם גירושין דילהו הוא ע"י ביטול ה"אישות" דילהו ושילוחה מביתו בפועל), כיון שהקדמתו כאן מבארת גם דין נישואין דישראל שלאחר מ"ת (שגדרה הוא כמו נישואין דלפני מ"ת), משא"כ בגירושין, שרק יציאה באופן שנתחדש לאחרי מ"ת (בספר כריתות) יש לה משמעות בישראל לאחרי מ"ת, ואילו היציאה והשילוח בפועל מבית הבעל לא מהני כלל.

ומעתה הוא הוא יסוד שיטת הרמב"ם

התורה חיים

מכתבי עצמו והודרכה בעבודת השי"ת בזמני היום יום

התלמידים במועדי תשרי

בהסוכה, ובהרבה פעמים הרי מחזות כאלו נחרתים על לבם ובטח חלק מהתלמידים לא רחוקים מבית הכנסת.

(אגרות קודש ח"ב ע' לז)

איני יודע מצב [מזג] האוויר בפאריז, אבל אם מתאים הוא כדאי להשתדל שיערכו מסיבות סוכות בשביל תלמידי התלמוד-תורה וכיוצא-בזה, ועל דרך הנעשה כאן, שיעשו זה בסמיכות לסוכה יברכו עמם על הד' מינים וכו' והוצאה בכגון דא הכנסה היא.

(אגרות קודש ח"ד ע' טז)

לבאר לתלמידים יוקר הזמן של זמן שמחתנו

מאשר הנני קבלת מכתב . . ותנוח דעתו כאשר הניח את דעתי במה שנשאר על משרתו בקדש להיות עם התלמידים והמחונכים בימי השמיני-עצרת ושמחת-תורה ולבארם בדבור - ובטח גם ע"י הנהגה מתאימה - עניני ימים אלו, וכמבואר בכמה מקומות בדא"ח גודל יוקר הזמנים הללו דזמן שמחתנו דישמח ה' במעשיו וישמח ישראל בעושיו, ויה"ר שתהי' השפעת הימים האלו על כל ימי השנה הבע"ל לגלות בהתלמידים כחותיהם הנעלמים, נוסף על הפעולות בכחותיהם הגלויים, ויגדלו להיות לשם לתהלה ולתפארת להמוסד בו מתחנכים ולהמחונכים שלהם, וידוע פסק תורתנו הקדושה דהמשתדלים בזה נוטלים חלק בראש...

(אגרות קודש ח"ד ע' טא-טב)

התקוה חזקה שלא הסתפק בשמחת חג בית השואבה שכותב, וערכו ג"כ עוד חגיגות במשך זמן שמחתנו, ובזה כמובן ועיקר עם התלמידים-ות שי' והנוער שי' בכללו וגולת הראשה בימי שמיני-עצרת ושמחת-תורה, והרי ימים כללים הם לכל השנה כולה, וענינם להשפיע שמחה אמיתית שמחה של תורה ושמחה של מצוה במשך כל ימי השנה בעניני תורה ומצוות שבוה צריכים לכלול כל עניני האדם על פי הציווי בכל דרכיך דעוה.

(אגרות קודש ח"ב ע' יב-יג)

שהות התלמידים במוסד בימים הנוראים

. . . כמדומה שכבר כתבתי אשתקד שאם מוכרח המנהג שהתלמידים נוסעים לביתם על חדש תשרי הרי צריך לתת להם צידה רוחנית לדרך, היינו הוראות בהנהגה ומאמרים קלי הבנה שיוכלו ללמוד בהם בהיותם במקומם, וביחוד שיוכלו לנאום ברבים או ללמדם ברבים, אבל כנ"ל הוא רק אם הכרח גמור בדבר, אבל ההשתדלות צריכה להיות להיפך, היינו שבימים הנוראים עשי"ת ויום הקדוש צריכים להיות בצוותא באותו המוסד שדרך בו מקבלים הדרכה ביראת שמים, וגודל התועלת בזה ופרסום הנהגה כזו אין לשער, הן על התלמידים עצמם והן עוד יותר על הסביבה.

(אגרות קודש ח"ז ע' שבו)

... כותב הנני .. אליו אשר זה שהתלמידים נוסעים לביתם על כל משך חדש תשרי, הנה הנהגה זו היא היפך השכל והיפך הכוונה בהדרכה ביראת שמים, כי אם נחוצה היא בכל השנה הרי אין לך שעת הכושר ועת רצון ע"ז כבימי הסליחות ימים נוראים וכו', ואם אין לשנות הנהגה זו, צריך עכ"פ לזיינם בצידה רוחנית הן בשביל עצמם והן בשביל המקומות לשם נוסעים, ואם יש לעכב עכ"פ הגדולים שבהם בהישיבה עכ"פ לר"ה עשי"ת ויום הקדוש יש לנצל זמן זה כדי לקרבם...

(אגרות קודש ח"ז ע' שבו-ח)

... ת"ח על מ"ש אודות תלמידי הישיבה ובטח וידיע מהנעשה עמדם ובפרט בימי אלול ותשרי, ובטח נשמע גם בשיבתם אשר היתה כאן הצעתי שיוסיפו תלמידי הישיבה (והר"י והנהלה לא כש"כ) בלימוד מאמרי-עבודה ביחוד בימים אלו...

(אגרות קודש ח"ז ע' שסח)

פעולות עם התלמידים ב"זמן שמחתנו"

במענה על מכתבו שנתקבל בחול המועד סוכות.. אקוה אשר ערך בשביל תלמידי המוסד שבהנהלתו מעין התועדות בשמחת בית השואבה ושביקרו

המורד מורפס
 לעילוי נשמת
 הרה"ת ר' שלמה
 בן יעקב ע"ה
 יאנו
 נלב"ע כ"ו תשרי ה'תשפ"א
 תנצ"ה

מסע הבעש"ט הק' בליטא

שאל הרב הבעש"ט לשמחה מה זה עושה, והשיב לו אם לא להיות שמח אחרי כי כל העיר אנשים ונשים נתלכנו עוונותיהם, והשיב לו הרב "אתה צודק", ואמר הבעש"ט "היות שאני צדיק, הבה נצא בריקוד", והלכו לרקוד

התעוררות גדולה של הקהל

...בשנות תרצ"ו או תרצ"ז או תרצ"ח ימלאו מאתיים שנה לפעם הראון שהי' הבעש"ט בליטא, העיר הראשונה היתה סלוצק (שם ידעו רק מר' אדם בע"ש, ור' יחיאל בע"ש ור' יואל בע"ש, אבל מהבעש"ט לא ידעו) והגיע לשם בערב ראש חודש.

הנהוג הי' אז אשר בכל ער"ח היו נוהגים לעשות יום כפור קטן, והסדר הי' אשר עוד בערב יום כפור קטן, בחצות היום היו מכריזים שביתת מלאכה למען יבואו כולם לתפלת המנחה, והיו באים אנשים נשים וגם ילדים קטנים היו מביאים, והיו מצערים אותם למען יבכו וישאלו מה זאת, בחדשי אב אלול הי' נעשה זאת בהתעוררות מיוחדת אכן גם בכל ער"ח הי' התעוררות גדולה, והסדר הי' אשר תפלת מנחה בערב יום כפור קטן היו מתפללים גם על חטא כמו בערב יוה"כ, ואח"כ היו מכריזים לבוא בחצות הלילה, ואחר תיקון חצות הי' המגיד אומר לפניהם דברי מוסר, והי' שם מגיד אשר הי' אומר מוסר בהרחבת הביאור.

בער"ח הנ"ל שהי' הבעש"ט, אמר המגיד ביאור על מדרש פליאה, "תכלית הימים הלילות, תכלית הלילות השבתות, תכלית השבתות ראשי חדשים, תכלית ראשי חדשים המועדים, תכלית המועדים ראש השנה תכלית ר"ה יו"כ, תכלית יוה"כ תשובה, תכלית תשובה עוה"ב", וביאר זה כי להיות כי "וברכך ה' אלקיך בכל אשר תעשה" כתיב, והותר העסק במלאכה ואין זמן כ"כ לעסק התורה, לכן תכלית הימים הלילות, כי לא אברי לילה אלא לגירסא.

"תכלית הלילות השבתות" כי הלא "ששת ימים תעבוד", אבל בש"ק הנה גם היום הוא להתעסק בתורה. "תכלית השבתות ראשי חדשים", כי השי"ת הוא הנותן חיים ובראש חודש נקצב החיות ע"ז החדש, והתכלית הוא לידע כי קצבת החיים הוא בשביל העסק בתורה. "תכלית ראשי חדשים המועדים", הוא הגילוי אור שבמועדים והחילוקים שבין רגל לרגל והעבודה בזה, "תכלית המועדים ר"ה" כי בר"ה נקצב החיות לכל השנה וצריכים להרגיש כי החיות ניתן בשביל תורה ועבודה, "תכלית ר"ה יוה"כ", והוא כי תכלית החיות הוא להטהר האדם ביותר וזהו ביוה"כ אשר אין בו אכילה ושתי' וצריכים לכבדו בכסות נקי', "תכלית יוה"כ פ תשובה" מובן, ותכלית התשובה שע"ז באים לעוה"ב, ואמר זה באריכות הביאור ע"ד המוסר, אשר בביאור מדרש זה גם ע"פ המוסר יכולים לחיות איזה שנים בחיות פנימי, ונעשה מזה התעוררות גדולה.

גודל כחו של הבעש"ט

ואחר שהלכו כולם נשאר הרב דמתא ושמור' אברהם חיים קאצנעלנפייגען ללמוד בבית הכנסת והי' יושב ומצטער, וישב הבעש"ט אצלו, והתחיל לנגן ניגון, ולא רצה להפסיקו באמצע הניגון ליתן לו שלום כי אין זה מדרך הכנסת אורחים, ובגמור הבעש"ט הניגון נתן לו שלום, וחזר ללימודו וכפל הבעש"ט הניגון ושלשו, ופעל זה על הרב ושאל להבעש"ט לשמחה מה זה עושה, והשיב לו אם לא להיות שמח אחרי כי כל העיר אנשים ונשים נתלכנו עוונותיהם, והשיב לו הרב "אתה צודק", ואמר הבעש"ט "מכיוון שאני צודק, הבה נצא בריקוד", והלכו לרקוד,

למחרת הי' הבעש"ט עוד הפעם בבית הכנסת וראה שנים יושבים ולומדים, אלו הלומדים למדו גם בעת תיקון חצות והתעוררות הני"ל, וישב הבעש"ט אצל אחד והתחיל לבכות, ושאלו הלומד מה אתה בוכה, ואמר: "הנני בוכה עליכם". ושאלו מה, והשיב: "רחמנות עליכם". ושאל מה, ואמר הבעש"ט הלא "אין אני והוא יכולים לדור" - כיצד הנכם מגרשים את רבוננו של עולם (כי הלומד מרוב הטרדה שלו בלימוד התורה שוכח בנותן התורה). וקרא הלומד: "אי! אתה צודק".

ואמר כ"ק אדמו"ר: כמה גדול כחו של הבעש"ט: מה שידע הבעש"ט אופן לימודו אין זה פלא על הבעש"ט, אבל מה שדיברו פעל - כי הלומד נתפעל לצעוק "אי!".

אח"כ בהמשך הזמן נעשה זה מהחבריא של הבעש"ט. הרב לא נתקרב אבל לא יכול עוד אח"כ לנגד, כי כשבקשו ממנו לחתום על רמ"ח [=חרם על החסידים] לא חתם, הי' אח"כ רב בבריסק.

מה שידוע לנו הי' הבעש"ט בליטא לבד מסלוצק עוד בשלשה מקומות באברויסק האמען ודובראוונע, בדובראוונע הבטיח לא' בן ושיהי' איש נלהב, אח"כ [אותו הבן שגולד] הי' בעל-אכסניה והי' מחסידי הרמ"מ מהאראדאק, ודודנו הרי"ל (היינו אחיו של רבינו הגדול [=אדמו"ר הזקן]) הכירו.